

Postanowienie z dnia 10 lipca 2002 r.

III KKO 2/02

Uchylenie art. 37j ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 6, poz. 56 ze zm.) nie pozbawiło pracownika, zainteresowanego stwierdzeniem wykonywania pracy w warunkach szczególnych, prawa wystąpienia na podstawie art. 189 KPC z powództwem o ustalenie, jeżeli ma w tym interes prawny.

Przewodniczący SSN Andrzej Wasilewski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Józef Iwulski, Jerzy Kwaśniewski, przedstawiciel Ministra Sprawiedliwości Elżbieta Staszewska, przedstawiciel Ministra Pracy i Polityki Społecznej Elżbieta Zagalska.

Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 lipca 2002 r. sprawy z wniosku Jana M. o rozstrzygnięcie sporu o właściwość między Powiatowym Urzędem Pracy w J. a Sądem Rejonowym-Sądem Pracy w Jarosławiu o ustalenie okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych

u s t a l i ł o, że właściwym do rozpoznania sprawy jest Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Jarosławiu.

U z a s a d n i e n i e

Jan M. wystąpił z powództwem przeciwko Zakładowi Metalowym „E.” w J. o ustalenie w celach ubezpieczeniowych, że był zatrudniony (wykonywał pracę) w warunkach szczególnych. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Jarosławiu postanowieniem z dnia 10 stycznia 2001 r. [...] uznał się niewłaściwym dla rozpoznania tego powództwa i przekazał akta sprawy do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w P. do załatwienia. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Rejonowy stwierdził, że „całokształt postępowania dotyczącego ustalenia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych z ubezpieczenia społecznego należy do właściwego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych”.

Z kolei, w wyniku rozpoznania pozwu Jana M. z dnia 3 kwietnia 2001 r. skierowanego przeciwko Zakładom Metalowym „E.” w J. o ustalenie okresu pracy w warunkach szczególnych, Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie - Ośrodek Zamiejscowy w Przemysłu postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2001 r. [...] stwierdził swą niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu-Sądowi Pracy w Jarosławiu. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie - Ośrodek Zamiejscowy w Przemysłu stwierdził, że powód: „Nie wskazał konkretnego interesu w tym ustaleniu, wyłączając jednak, w aktualnym stanie rzeczy, starania o świadczenia z ubezpieczenia społecznego wypłacane przez ZUS, co wyłącza możliwość przekazania sprawy do merytorycznego rozpoznania przez organ rentowy. Na tym etapie należy stwierdzić, iż jego roszczenie jest roszczeniem z zakresu prawa pracy, w rozumieniu art. 476 § 1 pkt 1 KPC, a właściwym miejscowo do jego merytorycznego rozstrzygnięcia jest Sąd Pracy w Jarosławiu, odpowiednio do zapisu art. 461 § 1 KPC. Na wypadek sprecyzowania przez powoda roszczenia w sposób jasny i wyłączający możliwość rozpoznania sprawy przez Sąd Pracy, możliwe będzie przekazanie sprawy innemu organowi. Nie będzie to jednak Zakład Ubezpieczeń Społecznych, gdyż - jak podał Jan M. - nie ubiega się on o prawo do renty lub emerytury”.

W wyniku rozpoznania kolejnego pozwu Jana M. z dnia 12 października 2001 r. przeciwko Zakładom Metalowym „E.” w J. o ustalenie, że w okresie zatrudnienia u strony pozwanej wykonywał on pracę w szczególnych warunkach, Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Przemysłu postanowieniem z dnia 17 października 2001 r. [...] stwierdził swoją niewłaściwość i na podstawie art. 461 w związku z art. 200 § 1 KPC sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Rejonowemu-Sądowi Pracy w Jarosławiu. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Jarosławiu postanowieniem z dnia 29 listopada 2001 r. [...] uznał się jednak niewłaściwym do rozpoznania powyższego powództwa Jana M. i przekazał akta sprawy do rozpoznania do Starosty Powiatowego w J.

W wyniku rozpoznania powyższej sprawy z wniosku Jana M. z dnia 12 października 2001 r. o ustalenie wykonywania pracy w warunkach szczególnych, która postanowieniem Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Jarosławiu z dnia 29 listopada 2001 r. [...] została przekazana do Starosty Powiatowego w J., Powiatowy Urząd Pracy w J. postanowieniem z dnia 11 grudnia 2001 r. [...] - wydanym na podstawie art. 37j ust. 1a ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 6, poz. 56 ze zm.) oraz art. 19, art. 123

i art. 190 KPA - uznał się niewłaściwym do rozpoznania wniosku. W uzasadnieniu tego postanowienia Powiatowy Urząd Pracy stwierdził, że w rozpoznawanej sprawie wnioskodawcy nie chodzi o ocenę dokumentów pod kątem przyznania tzw. zasiłku przedemerytalnego, lecz o ustalenie na podstawie wyroku sądowego, że pracę w Zakładach Metalowych „E.” w J. wykonywał w warunkach szczególnych. Równocześnie Powiatowy Urząd Pracy w uzasadnieniu swego postanowienia stwierdził wyraźnie, że: „Zgodnie z art. 37j ust. 1a wym. wyżej ustawy ‘okresy wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, o których mowa w ust. 1, są uwzględniane po przedłożeniu odpowiedniej dokumentacji, zgodnie z wymogami określonymi w odrębnych przepisach, bądź na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu’. Przepis ten obowiązuje od dnia 12.09.2001 r. na podstawie ustawy z dnia 22.06.2001 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu (...) i naszym zdaniem nie budzi żadnych wątpliwości co do właściwości Sądu Pracy. Zmiana ustawy umożliwiająca udowodnienie okresów pracy w warunkach szczególnych na drodze sądowej była zapowiedziana w piśmie MPiPSD z 13.03.2001 r. [...] skierowanym do tut. Urzędu (odpis pisma w załączeniu). W związku z powyższą zmianą przepisów Pan Jan M. uzyskał szansę udowodnienia pracy w warunkach szczególnych przez Sąd Pracy”.

W tej sytuacji, Jan M. zwrócił się w trybie art. 192 § 1 pkt 2 KPA do Kolegium Kompetencyjnego przy Sądzie Najwyższym z wnioskiem o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego negatywnego pomiędzy Sądem Rejonowym-Sądem Pracy w Jarosławiu a Powiatowym Urzędem Pracy w J. oraz o wskazanie organu właściwego dla ustalenia wykonywania pracy w Zakładach Metalowych „E.” w Jarosławiu w warunkach szczególnych.

Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym zważyło, co następuje:

Wprowadzony w życie z dniem 1 stycznia 1997 r., na podstawie art. 1 pkt 32 w związku z art. 10 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 147, poz. 687), art. 37j ust. 1 ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu stanowił podstawę prawną przyznawania tzw. zasiłku przedemerytalnego, przysługującego osobom, które spełniały określone w tym przepisie przesłanki prawne. Jedną z przesłanek prawnych, której spełnienie umożliwiało nabycie uprawnienia do zasiłku przedemerytalnego, było między innymi także „zatrudnienie w szczególnych warun-

kach” w okresie co najmniej 15 lat. Zgodnie z obowiązującą począwszy od dnia 12 września 2001 r. dyspozycją ust. 1a art. 37j ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu (wprowadzoną w życie na podstawie art. 1 pkt 35 w związku z art. 6 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o pomocy społecznej - Dz.U. Nr 89, poz. 973), w postępowaniu zmierzającym do przyznania tzw. zasiłku przedemerytalnego okresy wykonywania pracy w szczególnych warunkach były uwzględniane bądź na podstawie przedłożenia przez zainteresowaną osobę - zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami - „odpowiedniej dokumentacji”, bądź też „na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu”. Oznaczało to, że w sytuacji, gdy osoba zainteresowana ubieganiem się o przyznanie tzw. świadczenia przedemerytalnego nie dysponowała niezbędną dla tego celu „odpowiednią dokumentacją”, na podstawie której możliwe byłoby stwierdzenie posiadania przez nią wymaganych okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach, mogła ona na ogólnych zasadach wystąpić do właściwego sądu z powództwem o ustalenie w trybie art. 189 KPC, w celu uzyskania orzeczenia sądowego potwierdzającego jej zatrudnienie w szczególnych warunkach w określonym czasie.

Art. 37j ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu został następnie skreślony na podstawie art. 3 pkt 13 ustawy z dnia 17 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ustawy o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego oraz ustawy o ułatwieniu zatrudnienia absolwentom szkół (Dz.U. Nr 154, poz. 1793) i przestał obowiązywać z dniem 1 stycznia 2002 r. Jednakże okoliczność ta sama przez się nie pozbawiła pracownika zainteresowanego stwierdzeniem wykonywania w określonym czasie pracy w warunkach szczególnych prawa do wystąpienia w trybie art. 189 KPC z powództwem o ustalenie do właściwego sądu, jeżeli pracownik „ma w tym interes prawny”.

Biorąc powyższe pod uwagę, Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym na podstawie art. 190 § 1 i art. 194 KPA orzekło jak w sentencji.

=====